

ANA BOLAVA
U MRAKU

Naslov originala:

ANNA BOLAVÁ

DO TMY

Copyright © Anna Bolavá, 2015

First published in 2015 by EUROMEDIA GROUP, a.s. - Odeon,

Nádražní 896/30, 150 00 Praha 5

Izdavač: Imprimatur d.o.o.

Za izdavača: Boris Maksimović

Lektura: Sonja Lero Maksimović

Dizajn korica: Damir Omić

Grafička priprema: Sonja Lero Maksimović

Štampa: Skandi s.p.

Za štampariju: Mladen Spasojević

Tiraž: 1000

Godina: 2019.

ISBN: 978-99976-776-4-8

Izdavanje ove knjige finansijski je podržalo
Ministarstvo kulture Češke Republike.

Ana Bolava

U
MRAKU

Prevela
Milka Kovačević

*Posvećeno Evi. Obe znamo zašto.
Sve lekovite biljke pomenute u knjizi zaista postoje.*

*Sakupljanje biljaka naveliko nije
za ljude sa slabim srcem.*

Ana Bartakova

PRVO POGLAVLJE

CVET SITNOLISNE LIPE

NISAM IMALA MIRA i još jednom sam izašla u dvorište. Sunce je već zašlo, ali kada su dani vreli, ispucali beton je uvek topao. Gledam gore. Prelepo nebo se pruža od zapada i celo u daljini sija narandžastim sjajem. Sa istoka nailaze crni oblaci. Izgledaju užasno i kreću se polako, a ja još uvek nisam odlučila šta da radim. Nema sumnje da će ti oblaci doneti pljusak. Marcela je to preko ograde vikala još pre sat vremena i sve žardinjere i saksije je sklonila u podrum. Upravo zaključava kuću. Nema još ni šest, ali više niko je neće videti napolju. Danas će sigurno biti pljusak. Samo je pitanje kada. I šta sve do tada može da se uradi. Koliko tašni da ponesem i da li će mi biti potrebne makaze? Vruće mi je i osećam slabost u nogama. Sunce je i dalje oštro i jako udara u oči. Uzeću tamnije naočare, a na glavu bih mogla staviti maramu. Za nju ću još da razmislim, ipak ću voziti poprilično brzo, pa bi možda bilo bolje da je pustim da leprša. Da, moram da vozim brzo. Ne smem da

gubim vreme. Iznosim bicikl iz šupe i u korpu stavljam tri velike papirne tašne. Pritiskam ih kamenom da mi putem ne bi odletele. Da li ću ih napuniti, to ćemo tek videti. Vozim do trga, pa se vraćam odozdo oko Bubna. Marcela je zaključana, ali jedan prozor joj je uvek otvoren zbog luftiranja i kroz zavesu se vidi da se na televizoru upravo emituje prognoza vremena. Verovatno nije toliko loša čim ona još uvek nije isključila električne uređaje. Možda će biti dobra berba. Ako požurim. Malo mi se vrti u glavi od brzih pokreta i možda ću povratiti. U toku jednog dana se toliko sreće sručilo na mene da ne mogu da dođem sebi. Ne mogu da dočekam berbu, unutrašnji nemir postaje sve veći.

Napolju je nepodnošljiva vrućina koja se pripija uz telo čak i tokom vožnje bicikla. Kosa mi leluja na toplom vetru i osećaj je dobar. Bar će mi se kosa osušiti i neće mi smetati tokom noći. Put do trga je ravan i bezbedan, a kad ne stiskam pedale kao luda, pustim korman i raširim ruke u vazduhu. Letim prostorom koji je ispunjen vrućinom zbog početka leta i koji će za nekoliko sati biti rashlađen bujicom kiše. Skidam gumicu s kose i prostorom se njišem na sve strane. Želim da zatvorim oči i odletim, ali moram da se kontrolišem, ipak su neki ljudi na ulici i mogli bi reći da se ne ponašam prikladno. Malograđanski smrtnici nikada neće shvatiti šta je jednoj vili potrebno u životu. Zgrabim korman i povećavam brzinu. Ne smem da gubim vreme. Vetar je sve jači, ali ne zbog toga što žurim kao da mi život od toga zavisi i jurcam po glavnom putu oko kanala ka trgu, gde ću ove godine započeti berbu cveta lipe. Nešto se zaista sprema. Padaće kiša i to jako. Takav čudan i vreo dan i ne može drugačije da se završi. Marcela ne rizikuje. Na

televizoru je upravo ispratila strašnu prognozu. Cela oznojena i ulepljena, krenula je do električne utičnice i počela da izvlači kabel. Ima poteškoća da to uradi, pa počinje da ga drma na sve strane. Kada bi otpalo još malo maltera, utičnica bi ispala iz zida. Žuri da isto to uradi i u kuhinji i u dnevnoj sobi. Kada bi mogla, isključila bi i uličnu svetiljku ispred svoje kuće. Cela je zajapurena i slepoočnice joj glasno pulsiraju, ali u kupatilo danas nema nameru da ide. Leći će na divan i pokriće se debelim ćebetom. Nije joj to prvi put da se zbog straha ne okupa i ne preostaje joj ništa drugo nego da tiho i usamljeno smrdi u mraku. Samo da zatvori oči i zaboravi na sve to. Ako bog da, svanuće ponovo jutro i otvoriće prozor. Do tada će izdržati pod ćebetom. Ionako joj ovih dana ništa drugo i ne preostaje jer počinje leto, a s njim i oluje i bujice kiše.

Na trgu sam i sunce polako zalazi. Dve lipе još uvek ne cvetaju, a dve su tek počele da cvetaju i stigle su do pola. Poslednja, najstarija lipa, prekrivena rascvetalim cvetovima i granama koje sežu skroz do zemlje, pravo je čudo. Bacam bicikl u nepokošenu travu skroz do zida i za tren sam kod nje. Pozdravljam prve crne bubice i sitne lisne vaši. Kroz zrake sunca vide se rojevi komaraca. Konačno sam tu. Otvaram tašnu prebačenu preko levog ramena, a desnom rukom grabim granu prekrivenu cvećem. Privlačim je sebi i počinjem berbu. Ispred mene su pčele, a na njih treba uvek obratiti pažnju. Većina pčela je visoko i zbog vetra se zajedno njiše s krošnjama. Njihovo zujanje je sveprisutno i snažno. Potreban mi je trenutak da se naviknem na okruženje i veličinu cveća. A i povremeno moram da povučem torbu kako bih odredila najbolje mesto na ruci za nju. Na kraju sam je spustila u šaku, jer mi spada s ramena i uspora-

va me. Sad sve ide kao podmazano i svaki pokret se mora nadovezati na prethodni. Berba lipje je uzvišena i lepa stvar, ali da bi to bilo elegantno, potrebne su godine i godine prakse. Harmonija i usklađenost grane s rukom dostižu se tek kad je tašna puna skoro do pola. Laganim tempom mi je za to potrebno deset minuta. Ko ne ume da uspostavi koordinaciju pokreta tokom branja cveća, može da završi sa količinom jedva dovoljnom za sopstvene potrebe. U našem kraju niko osim mene to ne ume i to me čini srećnom. Lokalne lipje su moje. Drveće na putu do sela, iako zapušteno i ostavljeno na milost i nemilost pčelama, lisnim vašima i prašini, pripada meni. Poznajemo se od rođenja i suđeni smo jedni drugima. Znam tačno koju granu mogu da posečem, a koju bih radije sačuvala. Godinama unazad razaznajem razlike između cvetova i već s puta mogu da procenim koliki će biti u budućnosti. Manji su pogodniji za nalev, a veći u džakovima odlaze u otkupnu stanicu.

Nešto me ujelo za rame. Odmahujem rukom i shvatam da sam žedna i da je još uvek vruće. Kosa nikako da se smiri. Moram nazad do bicikla po gumicu, ostavila sam je na kormanu. Ne podnosim kad mi nešto pada u oči ili usta kada radim. Kako to da sad nemam onu maramu? Pogled mi zaklanja gomi-la kose koja leluja na vetru i insekti koji mi lete oko glave. Pada mi koncentracija i počinjem da paničim. Brišem znoj s čela i tašna mi pada u travu. Pokušavam da se počestljam samo tako, rukama oznojenim i uprljanim od polena. Smirujem se kada prevežem ogromnu punđu gumicom nekoliko puta i sve pred sobom ponovo lepo vidim. Kada dođem kući, ponovo ću raspustiti kosu i osušiti i poslednje vlažne pramenove. U krevet s mokrom glavom ne idem. Ne

podnosim taj osećaj, a ni tu bol. Izgleda kao da ne boli, a zapravo je bol prisutna, raste i to uopšte nije bezazleno. Isto kao i ovo varljivo sunce. Trebalo bi da je uveliko zašlo i pružilo smiraj, ali još uvek ne zalazi. Ne stojim na dobrom mestu i kroz grane mi sunce povremeno zasija direktno u oči, a kroz glavu kao da mi u tim trenucima prolazi nož koji se zabija duboko u desnu stranu mozga. Na tren me prepadne tama, ali to zaista traje samo tren. Svetlo se postepeno vraća na oči i ima tamnoplavu boju. Zatim izbledi i nestane. Ti varljivi sunčevi zraci. Zašto nemam naočare? Sigurno sam ih ponela, pa ne bih otišla bez njih. Možda su mi ispale usput. Nastavljam da berem. Svuda okolo je puno cveća, ali ja nisam spokojna. Nisam koncentrisana. Nervozno posmatram ostale grane, ne bih li tamo ugledala lepše cvetove, pošto ih ovde baš i nema mnogo. Ne ide mi berba uopšte onoliko brzo koliko bih želela, a u toj željno iščekivanoj harmoniji pokreta nešto me neprestano ometa. Nekada je to cvet otkinut na pola, nekad zakržljali cvet, a nekad su to cvetovi, slepljeni jedan za drugi, koji imaju crne flekice po sebi. Ovde nije dobro mesto za berbu. Vreme ovde ne smem da gubim. Pomeram se napred, dok ne obiđem celo drvo. Sa svakog mesta uzimam uzorak, ali količina u tašni se ne povećava.

Idem dalje, do sledećeg drveta. Grane su više, cvetovi zatvoreni, neki pupoljci još uvek nisu pukli, rano je. Ipak nešto uspevam da nabere i želim da iskoristim ovaj momenat i uživam u toj harmoniji mirisa nada mnom. Na visini od tri metra, na jakom suncu, naravno, sve cveta odjednom, ali čoveku su potrebne merdevine da bi se tome približio. Kada bih samo imala merdevine... I kada bi ta lipa bila u našoj bašti, a ne ovde, naočigled ljudi. Za koliko vremena

bih uspela da oberem celo drvo? Tako da na njemu ne ostane nijedan cvet? I kuda bih sa svim tim? Morala bih ceo tavan da prekrijem u nekoliko slojeva. I moralo bi stalno da bude toplo i blago vetrovito da bi se sve brzo osušilo. Možda bih se mogla zavući u tu gomilu bilja i umreti tamo. Postoji li lepša smrt? Tamo me niko nikad ne bi pronašao. Rastvorila bih se u tom prožimajućem mirisu, sušila bih se u mraku na novinama kao jedan neobičan ljudski cvet. Koliko bi za sušenje bilo potrebno lipi, a koliko meni? Koliko brzo bi se čovekovo telo osušilo... A zapravo, kada bih obrala celo drvo, morala bi Marcela autom da me odveze do otkupne stanice i još bi mi pola zarade uzela za benzin. Progutah suvu, gorku pljuvačku i oterah neprijatne misli.

Sedam na bicikl i idem dalje. Ovde ne mogu da dohvatim rascvetale grane i taj osećaj je nepodnošljiv. Opsujem sve te nepristupačne cvetove i ponovo ubrzavam. Oluja koja se sprema brzo će naići. Sunce je nestalo. Jasno je da je ovo danas bila samo prva kontrola i da ću se tu ponovo pojaviti za nekoliko dana. Neću da se mlatim i bakćem sitnicama koje čoveku samo oduzimaju vreme. Ja skupljam biljke naveliko zato što ja to umem. Radim to od svoje četvrte godine. Svake godine. Od proleća do jeseni, od izlaska do zalaska sunca, a i nakon toga. U životu nemam drugo zanimanje osim berbe biljaka. Berbe koja me je dovela do najrazličitijih situacija, ljudi i događaja i sve to zakomplikovala. Berbe koja je začarala moj beznačajan i običan život do neprepoznatljivosti. Davala mu je smisao, a zatim ga ponovo uzimala, okretala naopako i smirivala u najgorim trenucima. Moja draga berba lekovitog bilja.

Prelazim do Bubna. Ima malo vode. Korito reke je obamrlo i nekako je nemirno. Svakog trenu iščeku-

je priliv nove, mutne vode. Međutim, to se neće desiti. Marcela se možda ohrabri i priđe prozoru da upali sveću. Pomaže to što je sujeverna. Možda ipak sve to prespava, šta bi drugo mogla da radi kod kuće sama u mraku? Dobro je kada se luda žena tako izoluje jer o nekim naravima je stvarno bolje ne znati ništa. Već nekoliko dana se pravi važna i hvali se da je od Miluške dobila nove lekove za spavanje. Pitam se da li se ikad usudila da popije bar jedan. Mislim da ne. Da joj slučajno nešto u toku noći ne promakne. Bacam bicikl u visoku travu tik do starog hrasta na obali kod levog potočića i idem do jedne od najstarijih lipa u okolini. Ta je prošla svoje najbolje godine u donjim predelima, deluje istrošeno i mrtvo, ali još uvek ponešto rodi. Dve grane su poprilično nisko iznad vode i kada istovremeno održavam ravnotežu i držim tašnu, mogu da dohvatim neke cvetove. Nema ih mnogo, ali su veliki, zdravi i sveži, jednom rečju, veličanstveni. U torbi se odmah može primetiti da je mesto zauzelo nešto izvanredno. Savijam se iznad vode i privlačim sebi celu granu. Važno je da je ne slomim, to kraljici ne smem da uradim. Iz najbliže kolibe, Tomanova baba se naginje kroz prozor. Gleda u mene, kao i uvek – nerado. Kao da sam došla da kradem. Da nije to možda njeno drvo? Možda čeka da padnem, direktno ispod mene gotovo da uopšte nema vode, samo žitko blato, pijavice i larve komaraca. Neću joj pričiniti to zadovoljstvo. Već sutra se to blato neće videti jer će kiša koja nailazi nad lipom, mojom glavom i nad tom kolibom Tomanove babe sutra izliti reku na travu i potopiće sve cvetove lipe koje danas ne mogu da obe rem. Oluja je blizu. Brzo kidam poslednjih nekoliko komada cvetova, a zatim skidam tašnu s ramena. Pregledam šta je u njoj i vadim nekoliko zelenih listova

koji su tamo slučajno zalutali. Sa leđa mi teče znoj, a mokra kosa mi se lepi po čelu. Uzimam bicikl i izlazim na put. Nepomično lice Tomanove babe više nije na prozoru.

Sedam na bicikl i u taj čas prvi put zagrmi. Munja se nije videla, tako da je nevreme daleko. Moram proći pored centra za obuku pasa, tamo uvek bude divnih listova maslačka. I za to lišće imam posebnu tašnu, a kad je sad napunim, opteretiću i drugu stranu kormana. Vozim brzo da bih stigla da nabere što više. Sad već duva hladniji vetar. Puštam korman i skidam gumicu s kose. Kosa mora noću da mi bude suva, inače ću imati bolove. Možda nije trebalo da se pokvasim tako kasno. Trebalo je ranije da spazim te oblake. Možda kosu više neću moći da raščešljam i Marcela će ponovo raširiti tračeve na pijaci. Sve babe u ulici će blenuti šta sve imam u torbi, a šta na glavi i šta je od ta dva gore. To se prosto mora osušiti. Bližim se centru za obuku pasa. Usporavam i bol u upaljenim, istegnutim mišićima butine popušta. Trebalo bi da podmažem prednju kočnicu, ispušta grozan zvuk. Nepotrebno skrećem pažnju na sebe i ono što radim. Još se nisam ni nadihala, a već mi je jasno da sam imala isuviše jednostavnu sliku u glavi. Nema ničeg zelenog. Nije ostao nijedan list. Mladi Stanjek se popravio, ove godine je bio vredniji nego prethodnih i izneo je kosilicu nekoliko nedelja ranije. Gledam ispreturane busene travnjaka i jasno mi je da tu dugo ništa neće rasti. Mladi Stanjek ima osećaj za vrtlarstvo isto kao i njegov jadni otac.

Kao mala, dok još uvek nisam znala da list maslačka u nekim slučajevima može biti isplativiji od korena maslačka, išla sam do centra za obuku pasa po mrtvu koprivu i jedne nedelje su se tamo održavale trke pasa. Iza ograde na travi bilo je oko deset vučjaka

i svi su slušali na prvu komandu. U bašti kod Stanjeka režao je samo jedan, besan i podjednako glup kao i njegov gazda. Kada sam džak već napunila koprivom, prolazili su pored mene neki ljudi. Debeli dečak, star otprilike kao ja. Još tada nisam volela da srećem ljude tokom berbe. Prisustvo drugih osoba me uznemiravalo i usporavalo. Sagnula sam glavu i trudila se da ih ignorišem. Bilo mi je mučno. Htela sam da nestanem, ali taj dečak je hteo da čavrlja sa mnom. Opasno blizu mi je prišao, a ja nisam mogla da se pomaknem. Ništa loše nisam učinila, a ipak sam bila kriva. Neobičan trenutak. Ćutala sam čekajući da prođu. Taj momak je bio drzak. I odvratan. Gledao je u moj džak, a ja sam crvenela. Nikad nisam uspevala prikladno da odreagujem na nametljiva pitanja: „Šta ćeš s tim da radiš? Koliko ćeš dobiti za to?” Zar to nije moja stvar? Zašto ne brine o tome što se neljudski znoji, što ne može da diše, a da se ne zaduva i što mu iz usta dopire neprijatan i ustajao zadah? A i njegov sin. Što je tako mršav? Zašto mu ne dâ da jede? Zar nema majku? Sitan je i beo, više je senka nego pravi, živi čovek. Verovatno se tada pred svojim ogromnim ocem stideo kao i ja, pa je samo pognuo pogled dok su me beskrajno dugo mimoilazili. Ili je to uradio da bi stigao krišom da se nasmeje? Bio je tako mršav, gotovo providan, kao da ne pripada porodici kojoj je odlično išlo i koja je očigledno uživala u životu punim plućima. To je bilo tako davno, ali još uvek vidim te dečje, mršave ruke, prevučene neobično beličastom kožom, iz koje su izbijale modre vene. Sigurno se smejao. Toga se ipak sećam. Možda kao dokaz toga da je sve što se desi realnost, a ne samo ružan san.

Stanjek je otvorio kapiju i iz njegovog dvorišta istrčao je ogroman, besan vučjak. Potrčao je pravo

za dečakom. Kao da je išao na provereno. Kao da je odavno to odlučio, ništa ga nije moglo zaustaviti. Nije mario ni za starog Stanjeka, svog strogog gazdu, koji je često iz podruma izvlačio dugačak štap. Danas njegov vlasnik nije stigao ni da pomisli na štap. Naslonio se na otvorena vrata auta i mirno je posmatrao psa, koji je trčao. Kako je lepo građen i uhranjen. Čak i bez pedigrea i naporne dresure, to je jedan odličan čuvar. Čuvar koji je upravo odlučio da tog malog dečaka napolju rastrga. Situacija je postala ozbiljna i Stanjek je konačno podviknuo. Odjednom je zaurlao, ali već je bilo krvi. Pas je besno zagrizao belu, mršavu ruku, a meni se srce spustilo u pete. Zatim ga je zagrizao još jednom. I još jednom. Napad iz delova. Ta životinja je bila histerična i grizla je sve više i više, sva moguća mesta ispod tog kratkog rukava. Da taj dečak nije držao ruke na licu, završio bi pregrizenog vrata, a ja bih svedočila ubistvu. Tako je samo kidao tu nevinu, mršavu, dečju podlakticu, a svuda okolo letela je krvava pljuvačka. Vučjaci iza ograde radili su to isto, ali s razlikom što su mogli da se zaustave. Ovde, na putu, trajala je borba, a niko nije bio bezbedno obučan. Nikako da se borba završi. Sad je Stanjek već morao sebi da prizna da ga njegov pas ne sluša. Pas nije nameravao da pusti svoj plen. Tek kada je debeli otac uhvatio životinju za rep, protresao je i odvuкао nazad, pritisak je popustio i njuška se usmerila na novog neprijatelja. Tog popodneva ću se do smrti sećati. Bila je to neočekivana eksplozija zla. Ringišpil gneva i bola. Neobična buka pasa, dečaka i svih ostalih ljudi koji su sve to preko ograde videli.

A ja sam stajala tako blizu... Stiskala sam svoj prvi džak koprive, grizla usne i suzdržavala se da ne zaplačem. Ali kako sam tu uopšte završila? Za šta sam

bila kažnjena? Još dugo posle toga noću sam videla ruku iskidanu u dronjke i starog Stanjeka kako vrti ključeve od auta oko svog debelog prsta. Oko mesec dana kasnije, taj momak je otvorio restoran. Ljudi su hvalili restoran, pivo nije bilo skupo, a gospodinu preduzetniku je krenulo od ruke. Vučjak je prema sudskoj odluci trebalo da bude ubijen, ali ipak je još nekoliko godina nakon toga trčao po dvorištu. Bogati gazda prosto nije imao srca da ga ubije, pa je tvrdio kako je to zapravo drugi pas. Danas je kod njih čuvar češki šareni pas koji je slep i nezainteresovan, a i Stanjek je odavno mrtav. Doživeo je saobraćajnu nesreću. Pričalo se da mu je neko tokom noći isekao kočnice. Možda debeli otac onog dečaka? Šta mi znamo. Za travnjak iza ograde, prepun bujnih maslačaka, bokvica i hajdučke trave danas se brine Stanjekov sin. Ne radi to često i to je dobro, jer svaki put bude dosta biljki za berbu. Međutim, ovaj put je požurio i posekao sve zelenilo, čak i korenje. Nemam tu šta da radim, pa nastavljam dalje. Samo da što pre stignem, blizu sam. Ionako ne bih imala gde to da stavim. Zato što ove godine ništa neće moći da se poredi s onim što sam napravila s lišćem prošle nedelje.

Skrećem u našu ulicu. Nebom iznad mene stravično odjekne grom. Marceli su sve zavese navučene i iza njih je mrak. Jedina u ulici na dva prozora ima čak i drvene prozorske kapke. Tako se zablindira uvek, čak i kad se ništa ne dešava. Zavrti mi se u glavi kad shvatim da nikada neće proživeti toplo, letnje veče. Zalazak sunca, smiraj dana na livadi i slike nadolazeće zime i mraka iznad reke. Možda sve to nadoknađuje rano ujutru, otkud ja znam kada ona izlazi napolje. Otključavam vrata i ulazim unutra. Razmišljam da li bi trebalo da i ja sklonim cveće tokom noći. Ipak

odlučujem da to ne uradim, neću da paničim. Leti je vruće, a vrućine donose oluje. Oluje donose grad i bujice kiše. Zrna grada su različitih veličina, a ona najveća mnogo toga unište. Vreme je loše i nemilosrdno, planeta se zagreva i bliži se kraj sveta, ali grad je ipak uvek grad. Ne bira na koga će pasti. Ja prirodu neću da izbegavam, govorim sebi dok zaključavam bicikl u šupu i nosim prvu lipu ove godine na tavan. Skoro prvu.

Na tavanu leži uzorak prljave lipe, one iz Praga. Verovatno bi se u otkupnoj stanici pitali odakle sve donosim biljke. U velikim gradovima lipa cveta i do mesec dana ranije nego ovde kod kuće. Prag je zagađen i uzaludan pakao, ali nekad se i u paklu dešavaju podnošljive stvari, jer kako bi u protivnom u njemu moglo disati toliko duša? I tamo su ljudi stvorili uglavnom veštačke zelene površine na koje izvođe i pse i svoje nemirne glave. Krošnje drveća se doduše ponegde ukrštaju sa žicama, ali makar se ukrštaju. Negde se ništa ne ukršta i postoji samo beton. Tamo je berba nemoguća. U prljavom Pragu je za divno čudo cvet lipe tako velik i čist da bi čovek pomislio da leći. S vremena na vreme tamo idem. Poslovno. Da predam nekoliko prevoda i proverim parkove. Još od studentskih dana idem vozom, uvek istim putem, tamo i nazad, iznova i iznova. Kroz prozor volim da posmatram pejzaž. Kako se uopšte ne menja dok se približavamo velikom gradu. Jedino je vazduh napetiji. I reka je, u stvari, samo duboka rupa u zemlji puna vode, baš kao i kod nas. Ali mnogo veća i podlija. Tamo ne bih smela da pređem po površini s jedne obale na drugu, strah me je virova i podmuklih podvodnih struja.

Moji odlasci u veliki grad služe seoskim torokušama kao dokaz da još uvek postojim. *Nosi tamo*

prevode obimnih knjiga, načula sam jedne subote ispred prodavnice. Klimnuh glavom u znak odobravanja, upravo tako to treba da bude. Prag mi tobože daje posao i čini me ispravnom osobom. Treba da se nahranim još nečim pored berbe. *Prevodilac*, to je bila ta misteriozna reč koja je dokone i radoznale susede, ne isključujući Marcelu, spustila na zemlju. To ih je smirilo i zapušilo im usta. Iznela sam dokaz da pripadam pristojnim, odgovornim i zrelim ljudima. Nenapadno sam se svrstala među prosečno stanovništvo i upala u pukotine jednog od šablona. Glavno je ne eksponirati se, skloniti se i živeti tiho. Samo... Kako bih to mogla kad me unutrašnji nemir vuče napolje? Kada osetim potrebu da zgrabim makaze i izletim napolje da sečem biljke? Bežim od svega što obični ljudi rade, a tako je na selu teško živeti. Na selu, u kojem poznajem mesta za koja bi se moglo umreti. Tu sam kod kuće i samo zbog toga mi srce kuca drugačije. Samo, i ti ostali ljudi su ovde kod kuće, pa je to komplikovano objasniti. Srećom, u teškim trenucima me živom održavaju biljke. Neprestano me okružuju i postoje zbog mene. Zato sam sigurna da se ponašam lepo. I ja postojim samo zbog njih i to je tako podrazumevana stvar da je svako naglašavanje toga nalik laganju. O biljkama se ne priča, biljke se sakupljaju. A kada prođe dan i ljudi me ostave na miru, ja sam spokojna. Ništa drugo u životu ne želim. Osim da i naredni dan bude uspešan i da se približi utorak. Da ne brinem previše i da naredni napunjeni džak svezan kanapom stigne do otkupne stanice.

Gledam se u ogledalo i vidim da sam danas izgorela na suncu. Kosa mi je konačno suva i ne moram ništa da radim s njom. Raščešljaću je ujutru. Vetar udara o prozor, a po vrelom krovu dobuju kapi kiše.

U dvorištu nešto lupa. Zatim se začu grom direktno iznad nas. Konačno je stiglo nevreme. Ujutru će vazduh biti lep. Sutra neće biti vreme za berbu. Biće mnogo vode svuda, u vazduhu, na drveću, u travi. Možda i na tavanu nešto bude vlažno, iako se trudim da tamo ništa ne prokišnjava. Uspevam da zapišem u svesku za danas „cvet lipe, prvi put na trgu kod potocića” dok se nije začula užasna grmljavina, metak kao iz topa ispaljen i celim gradom prođe vatrena svetlost. Ako je tako udarilo pored Marcele, možda je ujutru pronađu mrtvu, a ja ću imati dodatnih briga. Zatvaram olovku u svesku i ostavljam je na sto. U tom istom trenutku isključili su struju. Taman. Odlazim na spavanje u tu prijatnu, poznatu tamu. Ponekad usred noći otvaram prozor. Napolju kiša sitno pada, a kroz sobu struji hladan i vlažan vazduh.

Marcela nije mrtva. Živahna je i vesela, trči po dvorištu, premešta razne stvari napred-nazad i vadi iz podruma ukrasno cveće koje je spasla od kiše. Sve će lepo postaviti na svoje mesto. Istovremeno se bez razloga iščuđuje kako je njena bašta lepo zalivena. Sramota što su suvi svi ti cvetovi koje je upravo iznela na dnevno svetlo. Nije važno. Marcela uzima kantu za zalivanje i počinje da zaliva biljke. Kod nje je to kao u sobici. Sama je kao egzotični leptir koji je malopre izašao iz čaure. Leti svuda okolo i glasno proživljava svoje prvo jutro. Nije trebalo da otvaram taj prozor, ovo je grozno buđenje. Zašto li samo pravi toliku buku tokom zalivanja? U sobi mi je stalno vrućina. Toplota se zadržava uz plafon i zidove. Štaviše, i napolju počinje da bude tako. Za sada je sve mokro i suši se od proloma oblaka, ali odmah posle ručka, udariće sparina. Ništa od prepodnevnog berbe. Nede-lja je. Ništa mi se ne jede. Pokušaću da sipam vodu i

pomalo da je ispijam. Bar do pola. Ide to kad se pravim da brojim. Lažem samu sebe, a zatim se pitam kako mogu biti ovakva i da to funkcioniše.

Pre podne bih mogla da uzmem razbijeno staklo i odnesem ga do kontejnera iza ugla. Da ga spalim ne mogu, a treba da ga se rešim. A kad već idem u tom pravcu, proveriću Sokolsku livadu, prošli put sam odatle dovukla lišće, nezaboravan doživljaj. Sagnula sam se ne gledajući i počela da grabim sve više i više grmlja, a nisam ni pogledala gore ka krošnjama da vidim kakve su sokolske lipe. Loše su prošle, ništa se nije osećalo. Kad ništa ne cveta, ništa i ne miriše. Ali to je bilo pre nedelju dana i sad je ponovo vreme da pregledam prostor na Sokolskoj livadi. Pored reke će sedeti nekoliko ribara. Uglavnom sve starci, osim tog jednorukog koji još nema sedu kosu. Zasiurno tu sede od jutra, a mreže im prazne. Jednom sam šetala uz reku, brala suručicu i pomerala štapove tih staraca. Kada dođe vreme za suručicu, mora se odmah otići na obalu po nju, pa ko god da sedi tamo, neka sedi. Tada ih je tamo sedelo dosta, a meni je bilo krivo što nemam duge pantalone. Nisu ni gledali na plovke, maheri. Samo su izgovarali nepristojne reči. Pre nego što su stigli da se zapitaju šta berem i koliko ću od toga zaraditi, uz reku se zaustavio auto i iz njega je izašao upravnik ribarske zadruge. Neki novi. Mlad, odlučan i principijelan. Svi na obali su se uplašili i odjednom su toj dami sa zanimljivim srpom dali mir. Najprostiji od njih je brzo sklonio štap u obližnji grm jorgovana, ali to mu nije vredelo. Kod reke ga više nisam viđala. Kod berbe bilja ne postoje tako stroga pravila i ukoliko se drži pod kontrolom, ne mora se ni porez platiti. Samo je potrebno da znaš da bereš. Treba naučiti da se lepo uhvati. Za granu, stabljiku, cvet ili list, čak i za busen koji je pustio koren.